

ادبیات مدرن آمریکای لاتین

روبرتو گونسالس اِچوارِیا

ترجمه‌ی لیلا مینایی

نشر
فَنجان

تهران
۱۳۹۸

گونسالس اچه‌واریا، روبرتو، ۱۹۴۳-م.	سرشناسه
González Echevarría, Roberto	عنوان و نام پدیدآور
ادبیات مدرن آمریکای لاتین / روبرتو گونسالس اچه‌واریا؛ ترجمه‌ی لیلا مینایی.	مشخصات نشر
تهران: نشر فنیجان، ۱۳۹۷.	مشخصات ظاهری
۲۲۰ ص.: مصور؛ ۱۳/۵×۲۰/۵ س.م.	فروست
علوم انسانی. ادبیات مدرن آمریکای لاتین.	شابک
مجموعه‌ی کهریا؛ ۱.	وضعیت فهرست‌نویسی
۹۷۸-۶۰۰-۹۹۶۴۲-۰-۸	یادداشت
فیبا.	یادداشت
کتاب‌نامه.	یادداشت
واژه‌نامه.	یادداشت
نمایه.	یادداشت (عنوان اصلی).
<i>Modern Latin American Literature: A Very Short Introduction</i> , 2012.	موضوع
ادبیات اسپانیایی آمریکای لاتین — تاریخ و نقد.	موضوع
Spanish American literature — History and criticism.	شناسه‌ی افزوده
مینایی، لیلا، ۱۳۶۴- ، مترجم.	رده‌بندی کنگره
۱۳۹۷ الف‌گ/۷۰۸۱/PQ	رده‌بندی دیویی
۸۶۰/۹۹۸	شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی
۵۳۴۵۶۷۲	

این کتاب ترجمه‌ای است از

Modern Latin American Literature: A Very Short Introduction (2012)
 Written by Roberto González Echevarría
 New York: Oxford University Press

نویسنده	روبرتو گنسالس اِچوارِیا
مترجم	لیلا مینایی
طراح جلد	حسن کریم‌زاده
تصویر جلد	مهدی کریم‌زاده
ناظر فنی	انوشه صادقی‌آزاد
ناظر چاپ	علی سجودی
نوبت چاپ	اول، ۱۳۹۸
چاپ	شادرنگ
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۹۶۴۲-۰-۸

تمام حقوق این اثر متعلق به نشر فنجان است و هرگونه استفاده از عناصر صوری و محتوایی آن، کلاً و جزئاً، به هر زبانی و به هر شکلی بدون اجازه‌ی کتبی ناشر ممنوع است.

تهران، صندوق پستی ۵۳۴۴-۱۴۱۵۵ تلفن ۰۹۱۹۸۰۰۱۰۰۵
fenjanbooks@gmail.com

فهرست

تقدیم‌نامه	یازده
پیش‌گفتار مترجم	سیزده
سپاس‌گزاری نویسنده	هفده
مقدمه	۱
شعر از رمانتیسیم تا مدرنیسمو: از پیو تا داریو	۹
نثر قرن نوزدهم: برآمدن آمریکای لاتین	۳۳
شعر از مدرنیسمو تا مدرنیسم	۵۷
ادبیات داستانی آمریکای لاتین در قرن بیستم:	
از منطقه‌گرایی تا مدرنیسم	۹۷
ادبیات امروز آمریکای لاتین	۱۳۷
برای مطالعه‌ی بیشتر تر	۱۴۷
اصطلاح‌نامه	۱۵۱
نام‌نامه	۱۵۷

پیش‌گفتار مترجم

«ادبیات آمریکای لاتین» شامل آثاری است که در آمریکای لاتین، یعنی بخش‌هایی از آمریکای شمالی و کل آمریکای جنوبی و جزایر کارائیب، به زبان‌های اسپانیایی و پرتغالی نوشته و خوانده می‌شوند. آثار آن دسته از نویسندگان اهل آمریکای لاتین را که در ایالات متحده‌ی آمریکا یا اروپا ساکن‌اند نیز می‌توان در زمره‌ی این ادبیات به شمار آورد. اما منظور از «ادبیات آمریکای لاتین» در سراسر کتاب حاضر «ادبیات اسپانیایی-آمریکایی» یا همان ادبیات اسپانیایی‌زبان در سراسر آمریکای لاتین است.

ادبیات آمریکای لاتین تاریخی غنی دارد که از دوره‌ی پیش از استعمار (عمدتاً شامل ادبیات شفاهی تمدن‌های بومی آمریکایی از جمله اولمیک‌ها، مایاها، اینکاها و آزتک‌ها) آغاز می‌شود و تا ادبیات امروز ادامه می‌یابد. دوره‌ی استعمار، که با ورود دریانوردان اسپانیایی به قاره‌ی آمریکا در قرن پانزدهم و کشف «دنیای نو» آغاز شد، به آن سبب در تاریخ ادبیات آمریکای لاتین اهمیت دارد که نقطه‌ی آغاز ادبیات مکتوب در آمریکای لاتین است. نخستین نوشته‌های آن دوره که غالباً با عنوان «ادبیات کشف و فتح» از آن‌ها یاد می‌شود، گزارش‌ها و نامه‌ها و وقایع‌نامه‌هایی بود که پیش‌تر به قلم مبلغان مسیحیت در قاره‌ی نویافته نوشته می‌شدند و موضوع‌شان نحوه‌ی مواجهه‌ی «فاتحان» اسپانیایی با

سرخ‌پوستان بومی آمریکا بود. در قرن هفدهم، ادبیاتی در آمریکای لاتین شکل گرفت که بعدها به باروک سرخ‌پوستی* شهرت یافت و متأثر از هنر و ادبیات باروک بود که آن زمان در اروپا رواج و مقبولیت یافته و از راه اسپانیا به مستعمره‌هایش در آمریکای لاتین رسیده بود. به طور کلی، در طول سه قرن دوره‌ی استعمار، ادغام فرهنگ بومی سرخ‌پوستان قاره‌ی آمریکا با زبان و مذهب و سنت‌های فرهنگی اسپانیایی ویژگی‌هایی به ادبیات آمریکای لاتین بخشید که خاص همان سرزمین بود. به تدریج نگاه نوی شاعران و نویسندگان در قرن هجدهم و نوآوری‌هایشان در آفرینش آثار ادبی، که بازتاب دغدغه‌های فرهنگی‌شان نیز بود، در کنار عوامل دیگر بر تحولات سیاسی بعدی تأثیر گذاشت. با آغاز جنبش‌های استقلال‌طلبانه در اوایل قرن نوزدهم و به بار نشستن برخی از این جنبش‌ها، مهم‌ترین دغدغه‌ی فکری نویسندگان و روشنفکران کشورهای رهاشده از استعمار دستیابی به هویت و ادبیات مستقل بود.

کتاب حاضر با بحث درباره‌ی همین دغدغه‌ی فکری آغاز می‌شود. نویسنده در فصل نخست کتاب شرح می‌دهد چگونه ادبیات آمریکای لاتین در نیمه‌ی قرن نوزدهم هویت مستقلی یافت. در فصل دوم دگرگونی‌های شعر قرن نوزدهم آمریکای لاتین را بررسی می‌کند. فصل سوم مربوط می‌شود به نشر قرن نوزدهم آمریکای لاتین و تأثیر تحولات سیاسی بر محتوای انواع نوشتار مستور و نیز دغدغه‌های هویتی که موضوع اصلی ادبیات آن دوره بود. فصل چهارم به ادامه‌ی بحث شعر اختصاص یافته است، ولی این بار در قرن بیستم، و از «مدرنیسم» و طرفداران این جنبش ادبی در سراسر قاره تا جریان‌های شعری مخالف با آن و برآمدن شاعران بزرگ مستقل بحث می‌شود. در فصل پنجم، نویسنده به سراغ آثار داستانی قرن بیستم آمریکای لاتین می‌رود، همچنین به جنبش موسوم به «بوم» و ظهور غول‌های ادبی آمریکای لاتین می‌پردازد. فصل ششم نگاهی کلی است به ادبیات امروز آمریکای لاتین و جریان‌ها و جنبش‌های پس از «بوم»، و نیز برخی نویسندگان مطرح و نوآور ادبیات امروز. به این ترتیب، این کتاب درآمدی است نسبتاً جامع برای آشنایی با روند شکل‌گیری ادبیات امروز آمریکای لاتین و تاریخ و مکاتب آن. اما همان‌طور که خود نویسنده در بخش

پیش‌گفتار مترجم پانزده

سپاس‌گزاری اشاره کرده است او به تعدادی از شاعران و نویسندگان مهم آمریکای لاتین نپرداخته است. از میان آن‌ها می‌توان اشاره کرد به ماریو بندتی^۱، داستان‌نویس و شاعر اروگوئه‌ای؛ خوسه امیلیو پاچکو^۲، شاعر مکزیکی؛ و خوسه ماریا آرگداس^۳، رمان‌نویس پرویی.

روبرتو گونسالس اِچوآزیا (متولد ۱۹۴۳، کوبا)، نویسنده‌ی کتاب، استاد دانشگاه پیل در رشته‌ی ادبیات آمریکای لاتین و ادبیات تطبیقی است. او پس از گذراندن دوره‌ی کارشناسی و کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های فلوریدای جنوبی و ایندیانا، در ۱۹۷۰ از دانشگاه پیل مدرک دکتری گرفت و از همان زمان تاکنون در همین دانشگاه تدریس می‌کند و دارای بالاترین رده‌ی علمی استادی آن‌جاست. او همچنین از دانشگاه‌های کُلگیت، فلوریدای جنوبی و کلمبیا دکترای افتخاری دریافت کرده است. اِچوآزیا که از ۱۹۹۹ عضو آکادمی هنر و علوم آمریکاست مؤلف و ویراستار کتاب‌های پژوهشی بسیاری در زمینه‌ی ادبیات اسپانیایی‌زبان و پرتغالی‌زبان و نیز ادبیات تطبیقی است و بیش از صدوپنجاه مقاله در نشریات معتبر اروپا و آمریکا و آمریکای لاتین در حوزه‌ی تخصصی خود نوشته است. فعالیت‌های پژوهشی او جوایز متعددی نیز نصیبش کرده است، از جمله «مدال ملی علوم انسانی» که در سال ۲۰۱۱ از دست رئیس‌جمهور وقت ایالات متحده‌ی آمریکا، باراک اوباما، در کاخ سفید دریافت کرد. نوشته‌های او به زبان‌های مختلف از جمله فرانسه، آلمانی، لهستانی، پرتغالی، ایتالیایی، چینی و فارسی^۴ ترجمه شده‌اند.

در این‌جا ذکر چند نکته ضروری است. پانویس‌های توضیحی سراسر کتاب از مترجم است. کتاب «نام‌نامه» ای دارد که همه‌ی نام‌های خاص (اعم از آثار و اشخاص و مکان‌ها) را با ارجاع به شماره‌ی صفحات در بر می‌گیرد، و نیز «اصطلاح‌نامه» ای توصیفی شامل اصطلاح‌هایی که در متن آمده‌اند و در اولین کاربردشان در هر فصل با علامت * مشخص شده‌اند. در ضبط اسامی عمدتاً از ضبط اصلی اسپانیایی تبعیت کرده‌ام، مگر در اسامی مشهور، مانند پانچو ویلا (ضبط اصلی: پانچو ویلا)، آئنده (ضبط اصلی: آئنده)، دون کیشوت (ضبط اصلی: دون کیشوته). در زبان اسپانیایی تلفظ حرف Z بیش از آن‌که به «ز» نزدیک باشد

به «س» نزدیک است، و من در مواردی که نامی شناخته شده و جاافتاده بود (مانند مارکز، پاز، کروز) تغییری در نام ندادم، اما در موارد دیگر ضبط اصلی را نوشتم.^۵ به علاوه، در شیوه‌ی نگارش نام‌هایی چون خوئان و خوان، روئا باستوس و روآ باستوس، و اوآینا کاپاک و اوئاینا کاپاک، من صورت دوم را برگزیده‌ام. در پایان لازم می‌دانم تشکر کنم از همراهی بی‌دریغ جناب رضا رضایی، مترجم بزرگوار، که با راهنمایی‌های ایشان این ترجمه به ثمر نشست. سپاس‌گزارم از محمدمنصور هاشمی عزیز که متن نهایی کتاب را پیش از چاپ خواند و تذکرات ارزشمندی داد. همچنین ممنونم از دوستانم در نشر فنجان، مجید رنجبر و روزبه افتخاری، که هم پیشنهاد ترجمه و انتشار این کتاب را مطرح کردند و هم برای بهبود متن کتاب صبورانه یاری‌ام کردند و کتاب را با کیفیتی مطلوب در اختیار خوانندگان قرار دادند.

_____ تهران، بهار ۱۳۹۷

1. Mario Benedetti (1920-2009)

2. José Emilio Pacheco (1939-2014)

3. José María Arguedas (1911-1969)

۴. کتاب **داستان‌های کوتاه آمریکای لاتین** که گزینش و گردآوری اوست در سال ۱۳۸۰ با ترجمه‌ی عبدالله کوثری و به همت نشر نی در ایران منتشر شد.

۵. البته در **دایرةالمعارف فارسی** دکتر غلامحسین مصاحب، در برابر z، جز در استثناهای مشهور، از حرف «ث» استفاده شده که با تلفظ عربی شاید نزدیک‌ترین صدا به صدای z اسپانیایی باشد، ولی این روش در ایران چندان رواج نیافته است.

ادبیات آمریکای لاتین در دهه‌ی ۱۹۶۰ شهرتی چنان عالم‌گیر یافت که سابقه نداشت. خورخه لوئیس بورخس، گابریل گارسیا مارکز، خولیو کورتاسار، ماریو بارگاس یوسا، کارلوس فوننتس، پابلو نرودا و اوکتاویو پاز در دنیای فرهنگی خوانندگان روشنفکر غربی جای خود را باز کردند. میگل آنخل آستوریاس، پابلو نرودا، گابریل گارسیا مارکز و اوکتاویو پاز جایزه‌ی نوبل گرفتند و، آن‌طور که می‌گویند، در حال حاضر گابریل گارسیا مارکز در چین تأثیرگذارترین نویسنده است. ماریو بارگاس یوسا نیز در ۲۰۱۰ برنده‌ی جایزه‌ی نوبل شد. باین‌همه، آن سنت ادبی که این نویسنده‌ها از آن برخاسته‌اند همچنان برای بسیاری ناشناخته مانده است. البته آمریکای لاتینی‌ها سابقه‌ای طولانی در نوشتن داشتند، اما در دهه‌ی ۱۸۵۰ بود که ادبیات آمریکای لاتین هویت مستقل یافت. در این دهه، گروهی از مهاجران و دیپلمات‌های چند کشور آمریکای لاتین، که در پاریس همدیگر را یافته بودند، بر آن شدند که نشریه‌ای منتشر کنند و در آن، متون نوشته‌شده در دوران استعمار را نقد و بررسی کنند. آن‌ها این متون را خاستگاه سنت ادبی نویافته‌ی خود می‌دانستند. این روند نقد متون دوران

استعمار و همزمان با آن، بهره‌گیری از این متون، در پی کسب استقلال از اسپانیا آغاز شد و جریان‌ها و جنبش‌هایی پدید آورد که هنوز هم تداوم دارند.

در جریان اول، ادبیات آمریکای لاتین پدیده‌ای قاره‌ای قلمداد می‌شد، نه صرفاً مجموعه‌ای از ادبیات ملت‌های مختلف در روند دگرگونی‌های سیاسی. اولین دگرگونی استقلال و پیامدهایش بود، و سپس جنگ اسپانیا و آمریکا که هم آخرین بقایای امپراتوری اسپانیا را از بین برد و هم شکاف عمیق میان دنیای اسپانیایی و آمریکایی-انگلیسی و میان اسپانیا و مستعمره‌های پیشینش را آشکار کرد. آگاهی بر این شکاف و تفاوت فرهنگی مسبب ظهور مدرنیسم^{*} بود: اولین جنبش ادبی که از دل آمریکای لاتین برخاست. با پایان جنگ جهانی اول و وقوع انقلاب‌های روسیه و مکزیک در ابتدای قرن بیستم، اندیشه‌های آوانگاردی بروز یافت که منجر به خلق آثار ادبی بسیاری شد، بیش‌تر در شعر و کم‌تر در ادبیات داستانی. واقعه‌ی مصیبت‌بار جنگ جهانی اول در اروپا آرمان‌ها و آرزوهایی را بر باد داد که در قرن نوزدهم، یعنی عصر طلایی یافته‌های علمی و توسعه‌طلبی افسارگسیخته‌ی امپراتوری‌ها، پدید آمده بود.

غرب غرق در بحران بود، اما این بحران نوعی رهایی در هنر به ارمغان آورد که اروپا را دربرگرفت و گستره‌اش تا آمریکای لاتین هم رسید. در این زمان در آمریکای لاتین بر تعداد جنبش‌های آوانگارد یکی پس از دیگری افزوده می‌شد و همین به فعالیت‌های ادبی میدان می‌داد. طی جنگ داخلی اسپانیا (۱۹۳۶-۱۹۳۹) نویسندگانی از سراسر دنیا، که بسیاری‌شان آمریکای لاتینی بودند، در شبه‌جزیره‌ی ایبری گرد هم آمدند تا در راه جمهوری بچنگند. اجتماع اهل قلم آمریکای لاتین و اسپانیا، به‌خصوص شاعران، حس سیاسی و هنری مشترکی به آن‌ها داد و عصر طلایی شعر اسپانیا را رقم زد. انقلاب کوبا در دهه‌ی ۱۹۶۰ و گرایش عمومی به

استعماری نیز جنبشی در رمان آمریکای لاتین برانگیخت که به نام «بوم»^{*} شناخته شد.

نویسندگان آمریکای لاتین در مقاطع بحرانی تاریخ، خود را بخشی از ادبیات کل قاره می‌بینند اما هر کشور آمریکای لاتین با حمایت و پشتیبانی دولتش ادبیات خاص خود را دارد، با ویژگی‌هایی بومی و نویسندگانی شناخته‌شده. به سبب ماهیت بوروکراتیک متمرکز جمهوری‌های آمریکای لاتین، نویسندگان و دیگر روشنفکرانش اغلب حقوق‌بگیر دولت‌اند: گاه در مناصب بلندپایه قرار می‌گیرند، مثلاً سفیر می‌شوند، و گاه شغل‌های معمولی دارند، مثلاً معلم و کارمندان. ادبیات مهم‌تر در کشورهای بزرگ‌تر پدید آمده است، به‌خصوص کشورهایایی که در دوران استعمار مقرر نایب‌السلطنه‌های اسپانیا بودند: مکزیک، پرو و منطقه‌ی ریو د لا پلاتا (در ساحل جنوب شرقی آمریکای جنوبی). با این حال، کلمبیا و شیلی و کوبا ادبیات شکوفایی داشتند، به‌خصوص کوبا که در پایتختش، بندر هاوانا، ناوگان‌ها سالانه دوبار جمع می‌شدند و قلمروهای امپراتوری اسپانیا را به مرکز امپراتوری پیوند می‌دادند. در عین حال، وسعت یا اهمیت کشور تضمینی برای ظهور نویسندگان مهم نبود. کشور کوچک نیکاراگوئه در ۱۸۶۷ شاهد تولد روبن داریو بود که تأثیرگذارترین شاعر در زبان اسپانیایی بعد از گارسیلاسو د لا بگا (۱۵۰۱-۱۵۳۶) است.

جریان دومی که نویسندگان و روشنفکران مقیم پاریس به راه انداختند این بود که هنرمندان آمریکای لاتینی پیوسته جذب پاریس شدند و در هر زمان ممکن جنبش‌های ادبی و هنری خود را از آن‌جا آغاز کردند. با توجه به این‌که نوزده کشور آمریکای لاتین در قلمرویی پهناور پراکنده شده‌اند، کلان‌شهری وجود نداشت تا آمریکای لاتینی‌ها بتوانند در آن جمع شوند، مثل نیویورک که آمریکایی‌ها در آن گردهم می‌آمدند، یا لندن که انگلیسی‌ها. سوای عامل جغرافیایی، پاریس نماد رهایی از سنت اسپانیایی

نثر قرن نوزدهم: برآمدن آمریکای لاتین

به رغم حضور پرشور شعر و شاعری در مقرّ نایب‌السلطنه‌های اسپانیا، وقایع‌نامه‌های کشف و تسخیر قاره‌ی آمریکا به سبب کثرت و میزان تأثیرگذاری‌شان جایگاه مهم‌تری در ادبیات دوران مستعمراتی داشتند. با این حال، در عصر روشنگری و سراسر قرن نوزدهم، نوشتار غالب در آمریکای لاتین نثر توصیفی و تحلیلی بود، حتا وقتی این نوشتار شکل داستان کوتاه یا رمان به خود می‌گرفت. نثر بیش از شعر با تحولات سیاسی سازگاری داشت و از آن‌جا که در قرن نوزدهم کشورهایی در سراسر قاره در حال شکل‌گیری بودند، نوشتار سیاسی (شامل مجادلات قلمی بر سر نهادها و رساله‌ها و حتا پیش‌نویس‌های قانون اساسی و دیگر قوانین) بیش‌تر نوشته و خوانده می‌شد. انواع این نوشتار بر آنچه عموماً ادبیات تلقی می‌شود تأثیرگذار بود.

گونه‌ی دیگری از نوشتار که بر ادبیات تأثیر می‌گذاشت عبارت بود از نوشته‌های مربوط به علوم اجتماعی که تازه شکل گرفته بودند: جامعه‌شناسی، جرم‌شناسی، و مهم‌تر از همه، انسان‌شناسی. این مطالب هم به نوبه‌ی خود از نوشته‌های دانشمندانی اروپایی الگو می‌گرفت که به

سراسر قاره‌ی آمریکا سفر می‌کردند و کتاب‌های قطور و مفصّلی درباره‌ی گیا و زیا، جغرافیا و جمعیت قاره می‌نوشتند. یکی از این مسافران دانشمند، آلکساندر فون هومبولت بود که نقش مهمی در شکل‌گیری ملت‌های جدید ایفا کرد. تفکیکی که ما امروز میان ژانرها قائلیم، مشکل بتوان در نوشتار قرن نوزدهم نیز قائل شد: بیانیه‌های سیاسی، رساله‌های جامعه‌شناختی، مطالعات انسان‌شناختی، سخنرانی‌های عمومی، مقاله‌های تحقیقی، اخبار روزنامه‌ها و طرح‌پردازی از جامعه همه در نوشته‌های آمریکای لاتین آن زمان به هم می‌آمیزند.

هر روایت، حتا اگر داستان تخیلی باشد، به معنی بیان سرگذشتی است که استمرار زمانی دارد و به نوبه‌ی خود مستلزم مقدماتی است: زمان، یعنی زمانی که ما در آنیم، از کی آغاز شد؟ در وقایع‌نامه‌های دوران مستعمراتی، واقعه‌ی «کشف» تنها اتفاق مهم در تاریخ غرب از زمان تولد مسیح قلمداد شد. این دیدگاه را فرای بارتولومه د لاس کاساس مطرح کرد. او بر این تصور بود که آرتک‌ها و اینکاها با رومی‌ها همانندند. گارسیلاسو د لا پگا، ملقب به «ال اینکا»، نیز بر همین باور بود و در کتابش سلطنت اینکاها نوشته است که کوسکو و مکزیکوسیتی مراکزی بسیار متمدن و به‌راستی شبیه ژم‌اند که اگر مسیحیت هم به آن‌ها اضافه می‌شد فرقی با اروپا نداشتند. در قرن نوزدهم که دانشمندان فسیل‌هایی را کشف کردند که ثابت می‌کرد تکوین جهان قدمتی طولانی دارد، تاریخ عمق بیش‌تری یافت. برای نوشتن تاریخ قاره‌ی آمریکا باید طرحی نو درانداخته می‌شد، به‌خصوص که استقلال کشورها آغازی دوباره برای سیاست‌های جدید بود.

یکی از شاگردان بیو کسی نبود جز سیمون بولیوار ونزوئلایی (۱۷۸۳-۱۸۳۰). بولیوار از اولین کسانی بود که به آینده‌ی کشورهای خود به وجود آورد توجه نشان داد و مطلبی با عنوان «نامه‌ای از جامائیکا» (۱۸۱۵) نوشت که آغازگر تأملات آمریکای لاتینی در باب هویت فرهنگی

شد. «آزادی بخش» بعد از این که در نحوه‌ی تسخیر سانتا مارتا با مخالفت‌هایی روبه‌رو شد به جامائیکا رفت و خلوت گزید. همان‌جا بود که این نامه را نوشت، به سبک رساله‌های کلاسیک و خطاب به «آقای این جزیره» که احتمالاً فرماندار بریتانیایی بود. این شگرد به او اجازه می‌داد نامه را طوری بنویسد که انگار در گفت‌وگو با مخاطب نامه است: مرد فرهیخته‌ای که موقعیت و آینده‌ی آمریکای لاتین را باید برایش به تفصیل شرح داد. بولیوار در این نامه به دفاع از جنگ انقلابی می‌پردازد، با حکومت پادشاهی و حکومت فدرال و دموکراسی اعلام مخالفت می‌کند و خلاصه‌ای از طرح «جمهوری کلمبیا»ی خود را ارائه می‌دهد که در آن نوآگرانادا (حدوداً کلمبیا امروزی) و ونزوئلا با هم یکی می‌شوند. آرمان بزرگ او ایجاد کشوری پهناور است که پایتخت آن در برزخ پاناما باشد. در واقع او برزخ پاناما (بین اقیانوس اطلس و اقیانوس آرام) را موقعیت ممتازی می‌بیند که حتی رفته‌رفته می‌تواند به پایتخت کل دنیا تبدیل شود.

اشارات بولیوار نشان‌دهنده‌ی آن است که او نیز مانند پیو آموخته‌هایش نئوکلاسیک است و علاقه‌ی شدید و رمانتیکی دارد به آنچه بومی است. او از لاس کاساس، فون هومبولت، روسو، مونتسکیو و سن پیر یاد می‌کند یا نقل قول می‌آورد و به بیان آراء مختلف اندیشمندان فرانسوی عصر روشنگری در باب انواع دولت می‌پردازد. در نهایت اظهار می‌کند که از انواع دولت‌های مبتنی بر حق رأی که این اندیشمندان تأیید می‌کنند، هیچ‌کدام مناسب کشورهای نیست که به تازگی از زیر یوغ امپراتوری اسپانیا درآمده‌اند، و با لحنی که یادآور «افسانه‌ی سیاه»^۱ است بر شرارت‌های امپراتوری اسپانیا تأکید می‌کند. از بولیوار همیشه سخنی را درباره‌ی پیدایش آمریکای لاتین نقل می‌کنند که در آن، با تعابیر تاریخی و

۱. افسانه‌ی سیاه (La leyenda negra) نوعی سبک نوشتاری است که از قرن شانزدهم به بعد علیه اسپانیایی‌ها به کار می‌رفت و آن‌ها را به بی‌رحمی و شقاوت متهم می‌کرد.

سر برآوردن جنبش تاریخی متمایزی چون «بوم»* در رمان آمریکای لاتین که با جنبشی مشابه در شعر همراه بود و پابلو نرودا، اوکتاویو پاز، خوسه لِساما لِمَا، خورخه لوئیس بورخس و نیکانور پاژا در آن حضور داشتند، خواهناخواه نوعی گسست نیز به بار می‌آورد که به آن دوره‌ی متمایز پایان بخشید. اگر «بوم» آمد، «پسابوم» هم می‌بایست بیاید. اما در تاریخ ادبیات تشخیص دادن این‌که اثری یا نویسنده‌ای از جریان غالب گسسته است یا ادامه‌ی همان جریان است کار بسیار دشواری است مگر آن‌که آثار و نویسندگان بزرگی وارد عرصه شوند، همان‌طور که در «بوم» شدند. اما واقعیت این است که بعد از «بوم»، هیچ نویسنده‌ی بزرگی به قدم‌قامت نویسندگان «بوم» ظهور نکرد و هیچ شاعری در تراز شاعرانی که نام بردیم به عرصه نیامد.

درست است که ظهور همزمان چند چهره‌ی مهم در ادبیات این توقع را ایجاد می‌کند که به دنبال آن‌ها بی‌درنگ گروه دیگری از بزرگان سر برآورند، ولی ظهور نویسندگان بزرگ امری همیشگی نیست. به طور کلی، ادبیات امروز آمریکای لاتین به رغم این‌که فعال است و آثار باکیفیتی به

بار می‌آورد دیگر مانند سه دهه‌ی آخر قرن بیستم نیست. مرگ پاز در ۱۹۹۶ پایان آن عصر را رقم زد.

در دهه‌ی ۱۹۸۰ جنبش پسابومی در ادبیات پا گرفت که می‌کوشید خود را از رئالیسم جادویی و زیبایی‌شناسی مدرنیستی که رمان‌نویسان «بوم» پدید آورده بودند جدا کند. این جنبش ادبی که می‌خواست «پسابوم» باشد خود را «مک‌اوندو» نامید، اقتباسی غیرمحترمانه از نام شهر ماکوندو در رمان صد سال تنهایی. تصویری که نویسندگان این جنبش از آمریکای لاتین ارائه می‌کردند آمریکای لاتینی شهری شده و جهانی شده و تحت سلطه‌ی عناصر فرهنگی ایالات متحده (مثل رستوران‌های مک‌دونالد) بود. گروه مشابه دیگری که اکثر اعضایش مکزیکی بودند خود را «نوئوا اوندا» (موج نو) می‌نامیدند و نه تنها مخالف فوئنتس بودند بلکه پاز و زعامت گروه ادبی پاز را نیز قبول نداشتند. هیچ‌یک از این گروه‌ها آثاری که ارزش ماندگار داشته باشد خلق نکردند و چهره‌ی ملی سرشناسی از میان‌شان سر برنیامورد، چه رسد به چهره‌ی بین‌المللی. ماکوندو، همچون ایتاکای هومر، رم ویرژیل، پاریس بالزاک، یا لندن دیکنز، جایگاهی مسلم در تاریخ ادبیات دارد که نمی‌توان انکارش کرد.

نویسندگان جدید آمریکای لاتین دو گروه شدند و آشکارا به مخالفت با «بوم» برخاستند: گروه مک‌اوندو و گروه کِزک. مک‌اوندو در اصل عنوان مجموعه داستان کوتاهی بود که به کوشش آلبرتو فوگت و سرخیو گومس، نویسندگان شیلیایی، در ۱۹۹۶ منتشر شد. در همان سال، گروهی از مکزیکی‌ها «مانیفست کِزک» را منتشر کردند. آن‌ها غرابتی را که در آثار پیروان مارکز وجود داشت نفی می‌کردند. طرفداران مارکز تصویری محلی از آمریکای لاتین می‌دادند که اروپایی‌ها و آمریکایی‌ها را مجذوب می‌کرد. نوشته‌های آن‌ها آکنده بود از تصاویر شهرهای خیالی در زمان حکومت دیکتاتورهای نظامی قسی‌القلب و اتفاقات نامنتظره‌ی برخاسته از فضای جادویی و محلی.

برای مطالعه‌ی بیشتر

منابع دست اول

برای تمام آثاری که نام‌شان در فصل‌های مختلف کتاب آمده است بهترین منبع اثر زیر است که دوجلدی است و ادبیات دوران استعمار را نیز شامل می‌شود:
Rodríguez Monegal, Emir, ed. *The Borzoi Anthology of Latin American Literature*. New York: Knopf, 1977.

برای مطالعه درباره‌ی شعر معاصر، از اواخر قرن نوزدهم (مدرنیسمو) تا پایان قرن بیستم، می‌توانید به این منبع مراجعه کنید:
Tapscott, Stephen, ed. *Twentieth-Century Latin American Poetry: A Bilingual Anthology*. Austin: University of Texas Press, 1996.
کتاب‌های بالا برای فصل‌های ۱، ۲، ۴ و ۵ راهگشا خواهد بود.

ترجمه‌ای از اشعار شاعر مهم مدرن آمریکای لاتین را می‌توانید در این کتاب بخوانید:
Neruda, Pablo. *Canto General*. Translated by Jack Schmitt. Introduction by Roberto González Echevarría. Berkeley: University of California Press, 1991.

- بیشتر نویسندگانی که در فصل ۳ به آنها پرداخته‌ایم در *The Borzoi Anthology* آمده‌اند، اما برای مطالعه‌ی بیشتر تر می‌توانید به این آثار نیز مراجعه کنید:
- Rodó, José Enrique. *Ariel*. Translated by Margaret Sayers Peden. Austin: University of Texas Press, 1988.
- Sarmiento, Domingo Faustino. *Facundo: Civilization and Barbarism*. Translated by Roberto González Echevarría. Berkeley: University of California Press, 2003.
- Villaverde, Cirilo. *Cecilia Valdés*. Translated by Helen Lane and Sibylle Fischer. New York: Oxford University Press, 2005.
- بخش‌هایی از رمان‌های بالا و نیز تعدادی داستان کوتاه در کتاب *The Borzoi Anthology* آمده است، و نیز در این منبع:
- González Echevarría, Roberto, ed. *The Oxford Book of Latin American Short Stories*. New York: Oxford University Press, 1997.

این منابع را نیز می‌توان افزود:

- Borges, Jorge Luis. *Collected Fictions*. Translated by Andrew Hurley. New York: Viking, 1998.
- Carpentier, Alejo. *The Kingdom of This World*. Translated by Harriet de Onís. New York: Knopf, 1957.
- Fuentes, Carlos. *The Death of Artemio Cruz*. Translated by Sam Hileman. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1964.
- Gallegos, Rómulo. *Doña Barbara*. Translated by Robert Malloy. New York: Peter Smith, 1948.
- García Márquez, Gabriel. *One Hundred Years of Solitude*. Translated by Gregory Rabassa. New York: Harper and Row, 1970.
- Lezama Lima, José. *Paradiso*. Translated by Gregory Rabassa. New York: Farrar Straus and Giroux, 1974.
- Rulfo, Juan. *Pedro Páramo*. Translated by Margaret Sayers Peden. New York: Grove Press, 1994.
- Vargas Llosa, Mario. *Time of the Hero*. Translated by Lysander Kemp. New York: Grove Press, 1966.

اصطلاح‌نامه

آکساندرین

Alexandrine

قالبی شعری، مشتمل بر ابیات دوازده‌هجایی، که متداول‌ترین قالب شعر در ادبیات فرانسه از قرن شانزدهم به بعد بود.

آئوتو ساکرامنتال

Auto sacramental

نوعی تئاتر تمثیلی مذهبی، عمدتاً با موضوع عشای ربّانی، که مختص اسپانیا بود و از قرن شانزدهم تا هجدهم رواج داشت.

اولترائیسمو

Ultraísmo

جنبشی ادبی که در سال‌های پس از جنگ جهانی اول (در دهه‌ی ۱۹۲۰) در ادامه‌ی کُرئاسیونیسیم شکل گرفت و ترکیبی از فوتوریسم، دادائیسم و سوررئالیسم بود. چهره‌ی شاخص این جنبش در اسپانیا گیرمو دِ لا توره و در آمریکای لاتین خورخه لوئیس بورخس بود.

Barroco de Indias

باروک سرخ‌پوستی

عنوانی که اندیشمند معاصر ونزوئلایی، ماریانو پیکون سالاس، به سبک باروک در آمریکای لاتین قرن هفدهم اطلاق کرد.

The Boom

بوم

جنبشی مهم در رمان آمریکای لاتین در دهه‌ی ۱۹۶۰ که شرح آن به تفصیل در فصل پنجم همین کتاب آمده است.

Bildungsroman

بیلدونگ‌رمان

رمانی که بر محور فرایند رشد و کمال شخصیت اصلی دور می‌زند. در فارسی با عنوان «رمان رشد و کمال» نیز شناخته می‌شود.

Pastoral

پاستورال

ژانری ادبی که مضمون اصلی‌اش ستایش زندگی ساده‌ی روستایی و صفا و خلوص مردمان روستانشین است. پاستورال در لغت به معنی چوپانی و شبانی است.

Picaresque

پیکارسک

قالبی در ادبیات داستانی که در قرن شانزدهم در اسپانیا رواج داشت و موضوعش ماجراهای زندگی شخصیت اصلی یا همان «پیکارو» است که معمولاً آواره و خانه‌به‌دوش و در عین حال زیرک و حقه‌باز است.

نام‌نامه

این بخش فهرست الفبایی نام‌هایی است که در متن کتاب آمده است (اعم از اشخاص، آثار، مکان‌ها و غیره). ضبط اصلی نام‌ها و شماره‌ی صفحه‌ی آن‌ها را در برابر ضبط فارسی می‌بینید.

آبزرور [ناظر]: روزنامه ۱۲۳	Observer
آبی...: سروده‌ی روین داریو ۲۳-۲۵	Azul...
آپولینر، گیوم (۱۸۸۰-۱۹۱۸): شاعر و نویسنده‌ی فرانسوی ۷۷	Apollinaire, Guillaume
آتالا: نوشته‌ی فرانسوا رنه دو شاتوبریان ۴۸	Atalá
آتائوآلپا (۱۵۰۲-۱۵۳۳): آخرین امپراتور اینکاها ۱۴	Atahualpa
آدلا: شخصیتی در رمان بسیلیا بالدس ۴۶	Adela
آراکاتاکا: شهری در کلمبیا ۱۲۵	Aracataca
آرانا، دیگو باروس (۱۸۳۰-۱۹۰۷): نویسنده و سیاستمدار شیلیایی ۱۹	Arana, Diego Barros
آرتمیو کروز: شخصیتی در رمان مرگ آرتمیو کروز ۱۲۸	Artemio Cruz
آرتورو کووا: شخصیتی در رمان گرداب ۱۰۲	Arturo Cova
آرژانتین: کشور ۱۶-۱۸، ۲۱-۲۳، ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۴۴، ۶۱، ۸۲، ۹۸، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۱۰، ۱۱۵	Argentina
۱۴۱، ۱۳۵، ۱۲۲	

- آرناس، رینالدو (۱۹۴۳-۱۹۹۰): شاعر و نویسنده‌ی کوبایی ۱۳۶، ۱۲۰
Arenas, Reinaldo
- آریدجیس، اوئرو (۱۹۴۰-): شاعر مکزیکی ۱۲۱
Aridjis, Homero
- آریل: شخصیتی در نمایش‌نامه‌ی طوفان ۵۴، ۵۲
"Ariel"
آریل: نوشته‌ی خوسه انریکه رودو ۵۲-۵۴، ۱۰۰
Libertad bajo la palabra
(Freedom under Parole)
آزادی مشروط: سروده‌ی اکتاویو پاز ۸۸
El Libertador/ Liberador
- آزادی‌بخش: لقب سیمون بولیوار ۳۵، ۱۰
آزتک: قوم سرخ‌پوست ۸۹، ۱۵
Aztec
- آستوریاس، میگل آنخل (۱۸۹۹-۱۹۷۴): نویسنده‌ی گواتمالایی ۱، ۸۳، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۵
آسومانتِه: نشریه ۴
Asturias, Miguel Ángel
- آسوئلا، ماریانو (۱۸۷۳-۱۹۵۲): نویسنده‌ی مکزیکی ۱۲۸، ۱۰۵
Asomante
Azuela, Mariano
- آقای رئیس‌جمهور: نوشته‌ی میگل آنخل آستوریاس ۱۰۸-۱۱۰
El señor presidente
- آگوستینی، دلمیرا (۱۸۸۶-۱۹۱۴): شاعر اروگوئه‌ای ۶۵-۶۷
Agustini, Delmira
- آلبرتی، رافائل (۱۹۰۲-۱۹۹۹): شاعر اسپانیایی ۷۱
Alberti, Rafael
- آلتازور یا سفر با چتر نجات: شعری در هفت سرود (۱۹۱۹): سروده‌ی بیسنته اوئیدوئرو ۷۸، ۷۹، ۸۸
Altazor o el viaje en paracaídas: Poemas en VII cantos (1919)
(Altazor or the Voyage in a Parachute: A Poem in VII Cantos (1919))
- آلکایاگا، لوسیلا گودوی (نام اصلی: میسترال، گابریلا) ۶۸
Alcayaga, Lucila Godoy